חייב בשמחה • לשמוח בחג דכתיב "ושמחת בחגך" (דברים טז) ואמרינן לקמן (דף ח.) דשמחה בשלמים לאכול את הבשר וילפינן לה (פסחים דף קט.) מוצאת שלמים ואכלת שם ושמחת ולקמן פריך מ"ש לענין ראייה דפטור ולענין שמחה דמחייב: ופליגו לא שומע ולא מדבר • הייט תרש דמתניתין תורה אור שסמכו לשוטה וקטן: ראייה מהקהל • דכתיב בפרשת הקהל בכוח כל ישראל לראות וגו' ופרשת הקהל המלך היה קורא מספר תורה בעזרה בכל מועלי שמטה דכתיב מקץ שבע שנים במועד שנת השמטה וגו' (דברים לא): פרט לשומע ואינו מדבר • השתא משמע שלמן זה ראוי ללמוד: הלכתא • משמיע: למען ילמדו • ואין זה ראוי ללמד אחרים: רב אשי אמר ולא למען ילמדו • כלומר בלא קושיא דהכך תרי אילמי ליכא לאוקמי לדרשה דתנא דמסיע מהכא שומע ואינו מדבר אלא מלמען ילמדו: ולא סלקא דעתך "למען ילמדו" • הוא דמשמע ליה אלמא סבירא ליה לתנא דכיון דלא מיסתעי לא גמיר לנפשיה: וכיון דלא שמע • אם סהדי דלא גמיר וכיון דתקן למען ישמעו פרט למדבר ואינו שומע ואם סהדי דטעמא משום דלא גמיר הוא אלא יכין כל מה שאומריס לפניו למה לי למהדר תו למען ילמדו פרט לשומע ואינו מדבר כיון דסבירא ליה דמאן דלא מסתעי נמי לא גמיר, אלא ולא מלמען ישמעו ממעט ליה אלא ולא סבירא ליה דמאן דלא מסתעי נמי גמיר ולא מלמען ישמעו ממעט אלא הלך הלך ומעטיה מלמען ילמדו הוא דדרים: פרט לבעלי קבין • כשחתכו רגליהם נתנו קב קטן בסוף שוקו וטחנים בו מוכין וסומך סוף שוקו עליו: אלא רגלים • אדם שיש לו רגלים: פעמיך בנעלים • אלמא בבעלי מנעלים שייבי פעמים ובראייה כתיב "שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך" וגו': שנקרא נדיב • על שם שנדבו לבו להכיר בורלו: נדיבי עמים • שם הגריס המתנדבין מבין העמים לקבל עליהן עול מלות: והטור רק • משום דרבי תמוס אמרה נקט לה הכא גבי שמעתתא דרבי תמוס: אבל נחשים ועקרבים יש בו • לא היה רק אלא ממיס: להקביל פניו • יום טוב היה שחייב אדם לכבד את רבו בהקבלת פניס כדאמרינן במסכת ראש השנה (דף עז:) "מדוע את הולכת אליו היום לא חדש ולא שבת" (מלכים ב ד): תלמידיך אנו • ואין לנו לדבר בפניך: אמרת • שבת כמו יתאמרו כל פועלי און (תהלים לד) שתאבו שדרכן ללחה: חטיבה אחת • שבת אחד מיוחד לומר אין כמוך לכך בתרגום לאלה: ואף

חייב בשמחה, ואת שאינו לא שומע ולא מדבר ושוטה וקטן פטורין אף מן השמחה הואיל ופטורין מכל מצות האמורות בתורה

מאי שנא לענין ראיה דפטורי ומאי שנא לענין שמחה דמחייבי? לענין ראיה גמר ראיה ראייה מהקהל דכתיב "הקהל את העם האנשים והנשים והטף" וכתיב "בבא כל ישראל לראות" ותחם מנלן? דכתיב "למען ישמעו ולמען ילמדו" ותניא "למען ישמעו" פרט למדבר ואינו שומע "ולמען ילמדו" פרט לשומע ואינו מדבר למימרא דבי לא משתעי לא גמר והא הנהו תרי אילמי דבעא רבי רחמי עליהו ואתתוהו והשתכחו דהוו גמירי הלכתא וספרי וספרא ותוספתא וכולה תלמודא ופריק מר זוטרא קרי ביה למען יַלְמְדוּ הן לאחרים ורב אשי קאי כוותיה דודאי ילמדו פשטיה וכיון דאילמא הוא אע"ג דגמירי לא מצי לאגמורי הוא לאחריני • הא דא"ר תנחום חיגר ברגלו אחת וחרש באזנו אחת פטורין מן הראיה פשוטות הן • בת נדיב בת אברהם שנקרא נדיב כו' • והבור רק אין בו מים מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו: ת"ר מעשה בר' יחנן בן ברוקה ור' אלעזר חסמא שהלכו להקביל פני ר' יהושע בפקיעין ואמרו כי ר' אלעזר בן עזריה דרש הקהל את העם האנשים והנשים והטף הא תינח אנשים ונשים וטף למה לי כו' • ועוד דרש את ה' האמרת היום וכו' • אתם עשיתוני חטיבה אחת

גמר ראיה ראיה מהקהל • ונפיש ליכא לחיובי דקא ממעטו ליה לקמן מזכור וכן אמרינן לקמן הא למה לי קרא תיפוק לי דמעות עצה שהזמן גרמא מהו דמימא ניקח ראיה מהקהל מה להלן נפיש חייבות ופליגא לא מחייבינן ליכן אכר למכיאיהם כי האם דמקל ותומר פטרינן ליה כדפרישים לעיל דנפיש פטורות טפיש לא כל שכן (ג) ולקמן המרבינן קמן שהגיע לחיוב מדכתיב כל ולא גמרינן מהקהל האם אמכתא בעלמא הוא כדמסיק ומהאי ק"ו נמי פטור וכי פריך דרבנן הוא מאי לאקשויי למה לי קרא ליגמר מהקהל אלא עדיפא מינה פריך:

מלמען ישמעו נפקא • דפסקיה דקרא משמע האזינה והבין שיבין מה שילמדהו הלכך מה לו שישמע כיון דלא גמיר ממעטינן ליה שפיר:

אלא קרי ביה למען ילמדו • ואף על גב דלא משתעי גמיר ולהכי לא נפקא להו מלמען ישמעו וכן מדבר ואינו שומע אפילו שמע עד השתא דמאי גמיר לאחריני כיון דלא מצי גמיר בהאי הלכה מה לו ללכת וכיון דלא שמע לא גמיר מכאן ולהבא אע"ג דגמיר לאחריני עד האידנא לא יזיל השתא כיון דלא יועיל לו הלכה זו דהא לא קאמר קרא הקהל אלא שישמעו בקריאת המלך ויבינו מהשתא ויבאו לידי יראת הטוב דכתיב בסיפיה דקרא וירלו את ה' והש"ס לא חס להבילו דפשיטא ליה דמשתעי בהני אבל מלמען ילמדו לא מצי מפיק (ג) בלא שמעו דלא הויא מפיק מדבר ואינו שומע כיון דשמע מקמי הכי ופשיר גמיר אף לאחריני וגם יבין למה נקהלו עכשיו וגם (ד)

ילמדך שמעו כדאמרינן לקמן:

חרש באזנו אחת • בירושלמי אמר ר' יוחנן בני חרש בן פלוגתא דרבי יוסי ורבנן דתני רבי יוסי ולבני אהרן תעשה כתות (שמות כח) רבנן אמרי שתי כתונות לכל אחד ורבי יוסי אמר אפילו כתונת(ה) לכל אחד ואחד הכי נמי רבנן אמרי באחזיהם שתי אחזיה לכל אחד ורבי יוסי אמר *אחן לכל אחד ואחד:

אף על גב דלא שמעו • מחמת שהן ממעטינן מבאחזיהם:

מפעמים נפקא • וכי אמרינן לקמן רגלים פרט לבעלי קבין אמכתא בעלמא הוא *דמפעמים נפקא וכי פריך במעות מלינה (יבמות דף קג. ושם) ובערכין פרק האומר משקלי (דף יח: ושם) ורמינהי רגלים פרט לבעלי קבין ההיא (ו) מדסמיכה רגלים קאמר ולא משום שהוא עיקר דרשה*:

תחילה לגריס • שלא שווה על המילה עופי מכל אותם שלפניו:

נשים לשמוע • אמר בירושלמי דלא כבן עזאי *דאמר חייב אדם ללמד לבתו תורה:

כדי ליתן שכר למביאיהן • ועל זה סמכו *להביא קטנים בבית הכנסת:

ומי

יא א מיי' פ"ב מהלכות תגיגה הלכה ב:

יב ב ג מיי' שם פ"ב הלכה ג ד ומצ עשין רכו:

רבינו חננאל

פורש המדבר ואינו שומע או שומע ואינו מדבר שפטור ואף על פי שפטור מן הראיה חייב בשמחה וחרש שאינו שומע ולא מדבר ושוטה וקטן שפטורין אף מן השמחה הואיל ופטורין מכל מצות האמורות בתורה ומנא לן דהני פטורין מן הראיה דגמר ראיה ראיה מהקהל וכתיב ביה בהקהל למען ישמעו ולמען ילמדו ותניא למען ישמעו פרט למדבר ואינו שומע שפטור למען ילמדו פרט לשומע ואינו מדבר • ומקשינן אינו דכל מאן דלא מסלל לא גמר והא הנהו תרי אילמי דבעא רבי רחמי עליהו ואתתוהו ואשתכחו דהוו גמירי הלכתא וספרי וספרא ותוספתא וכולה תלמודא ופריק מר זוטרא קרי ביה למען יַלְמְדוּ הן לאחרים ורב אשי קאי כוותיה דודאי ילמדו פשטיה וכיון דאילמא הוא אע"ג דגמירי לא מצי לאגמורי הוא לאחריני • הא דא"ר תנחום חיגר ברגלו אחת וחרש באזנו אחת פטורין מן הראיה פשוטות הן • בת נדיב בת אברהם שנקרא נדיב כו' • והבור רק אין בו מים מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו: ת"ר מעשה בר' יחנן בן ברוקה ור' אלעזר חסמא שהלכו להקביל פני ר' יהושע בפקיעין ואמרו כי ר' אלעזר בן עזריה דרש הקהל את העם האנשים והנשים והטף הא תינח אנשים ונשים וטף למה לי כו' • ועוד דרש את ה' האמרת היום וכו' • אתם עשיתוני חטיבה אחת

[ובע"ת מגי' קבייה] [מגמות כב.]

[לקמן ד. יבמות קג. ערכין יט:]

[מכילתא פ' בא פר' יז. ומדר"ל פרק יח [תוספתא סוטה פ"ז]]

ערכין ב

ברכות כח.

דברים לא

שם כו

ברכות ו.

דברים ו

*) [פי' ציור אחד בעולם כלומר דבר הניכר שאין כמותו • עדיון כשם רב אלי בערך אמר]

[ובע"ת תוספות בכורות ז: ד"ה ולומר]

[תוספ כ.]

[כ"פ בתוספת ספרים פי"ם הלכה ו]

נוסחא

הא דאי אינה מדבר בלור מראה"ך בלאמר מתקבל

תת נוסחא

מאיזה לעני אלאים שהתרבר טלמדו ויבאו לידי הבנה תורה

נוסחא מרבנה

מאמרות של ר' תנחומא- טעם הראשונים בדברי פלוגים מרא"ה: חיבר באזנו אחת חיבר בגבל אחת

נוסחא

ב' לקוח של ר' יהושע ודרשות שנאמרו שם

1- לאחר הקף מעתתן במעות הקהל

2- "חוק ה' "חוק ישראל

3- מאמרות טיב מחלוקות וביאור דברות הסוגיות ביתרונם בולם נאמרו מאקור אחד

מרבנה

"דרש" הקבלת הדרשות ולעיל

גליון הש"ס

תוספות ד"ה מרש וכו' אלא לכל אחד ואחד • עיין יומא דף לז ע"ב וביבמות דף קג ע"ב תוספות ד"ה ש"מ: ד"ה מפעמים נפקא וכו' המפעמים נפקא • עיין שבת ד"ה דף ס ע"א ד"ה שלמי פסח:

הגהות הב"ח

(א) גם' אמר מר זוטרא קרי ביה למען יַלְמְדוּ וכו' למען יַלְמְדוּ הוא דאי סליק ד"ה למען יַלְמְדוּ: (ב) תוס' ד"ה גמר ראיה וכו' ולקמן דמרבינן • נ"ב וקי"ל דכל מלמדיך כשם שמוכין עפלים לכ"ש דכ"ש מה לי לאו [ק"ו מהקהל שפיר מעמא אף קמן שלא] הגיע לחיוב דקאמר ליתן שכר למביאיהם וכיון דאיתא לן ריבויא דכל לחיובא ק"ו ושפיר ניקח מהקהל אף בלא הגיע לחיוב וחס שכתבו התוספות דרבנן הוא הגיע לחיוב דאיתבר ליה ק"ו ואתא תירוצא דהתם אמכתא בעלמא הוא כדמייתי ק"ו נמי פטור בלא הגיע לחיוב דידע מתירוץ אמכתא דרבנן הוא מני לאקשויי ליגמר מהקהל אף בלא הגיע לחיוב: (ג) ד"ה אלא וכו' לא מצי מפיק בלאו למען ישמעו דלא: (ד) בא"ר וגם מיעטיך למען ישמעו כדאמרינן לקמן: (ה) ד"ה הרש וכו' ולאחי' כתונת אחד בלבד לכל אחד: (ו) ד"ה מפעמים וכו' סכ"ל